

David Sulík

Harry Potter

Alebo o vplyve moderných rozprávok

Harry Potter. Tento fenomén vtrhol do detskej literatúry, ako blesk z čistého neba, so silou podobnou sile blesku na Harryho čele. Fantasticko-magický príbeh o dobrodružstvách malého čarodejníka, zachytený zatiaľ v podobe štyroch knižiek, v krátkom čase uchvátil nielen srdcia detí, ale aj dospelých. Za pár rokov od prvého vydania sa v celom svete predalo viac ako 100 miliónov výtlačkov kníh v 35 jazykoch sveta, čo azda svedčí o silnom hlade ľudských duší po fantastických svetoch a skutočnostiach, o túžbe po inom rozmere, po niečom viac ako je studená trojrozmerná realita života. Je to prejav skutočnej mágie, ak si uvedomíme silu vplyvu, ktorou disponuje tento príbeh.

V čom spočíva tajomstvo tak silnej príťažlivosti tejto čarodejníckej ságy, pre deti aj dospelých? Táto otázka a prirodzená zvedavosť mi boli impulzom k bližšiemu zoznámeniu sa s týmto príbehom, aj keď som mal čiastočne nedôveru ku kvalite niečoho, čo je tak masovo prezentované ako je Harry Potter. Pokladal som to opäť za nafúknutý marketingový ťah, určený na prilákanie zákazníkov. No keď som v svojom najbližšom okolí videl, ako deti, ktoré buď vôbec nikdy nečítali, alebo len veľmi málo, a teraz doslova hltajú stovky strán textu, ktoré s každým dielom rastú až do úctyhodných 700 strán štvrtej časti, siahol som po knižkách aj ja.

Do deja som sa ponoril s otvoreným vedomím a snahou zachytiť imaginatívnym spôsobom čo najviac z príbehu, aby som sa tak mohol pokúsiť dešifrovať jeho význam. Výsledkom bola záplava množstva obrazov a symbolov, čo ma presvedčilo o hlbšom rozmere a skutočnej duchovnej živosti skrytej za jej textom. Totiž každá skutočne silne pôsobiaca rozprávka, legenda, mýtus, ktorá reálne rezonuje, alebo chce rezonovať v našom podvedomí, musí obsahovať hlboké duchovné pravdy, v opačnom prípade sa jedná len o vyumelkovanú plytkú fantáziu. Takéto umelé, rozumové rozprávky a príbehy v tejto dobe prevažujú, no na to aby skutočne pôsobili na podvedomie na to nemajú silu. Vnímavejší človek a zvlášť dieťa cítia ten rozdiel v sile účinku na podvedomie jasne. Skutočné rozprávky, aby disponovali účinnou silou pôsobenia musia byť citové a pravdivé. Pravdivé do takej miery, do akej sú pravdivé naše duše, náš vnútorný citový život. A musia zobrazovať skutočne objektívne existujúce duchovné svety v ich vzťahu k človeku. Vtedy reálne pôsobia.

Lenže aj rozprávky, ich obsah a forma podliehajú zmenám, ktoré odrážajú aktuálneho ducha doby, v kontexte jeho pôsobenia na duševný vývoj ľudstva. Potom skutočná moderná rozprávka odzrkadľuje objektívne duchovné pravdy novým uhlom pohľadu. Taká Snehulienka alebo Šípková Ruženka sú síce krásnymi rozprávkami,

ale v súčasnosti už plne nezodpovedajú duševným obsahom dnešných detí. To nie je len formou, ale najvnútornejšou podstatou týchto príbehov. Kým staré príbehy odrážali iného ducha doby, keď stačilo byť pokorný, poslušný, mať čisté srdce, dobrý úmysel a bolo isté, že dobré sily vždy pomôžu (hlúpy Jano, Popoluška atď), tak dnes to už nestačí. Vládne nový duch času a ten už vyžaduje nové schopnosti a vlastnosti. Človek, aby duchovne uspel musí mať okrem dobrého úmyslu aj primeranú inteligenciu, okrem pokory aj moc prameniaca z vedomostí a silnej vôle, namiesto vonkajšej poslušnosti musí byť poslušný svojmu vnútornému hlasu a keď treba, tak musí vedieť ohnivým mečom svojej vôle zničiť staré predstavy a poriadky. Tomu potom pomáhajú aj duchovné bytosti. V Harry Potterovi ako vo vzore modernej rozprávky, práve vidím žiarieť svojou inšpiráciou nového ducha času, slnečného ducha slobody a hrdej vôle.

Z príbehu som mal jednoznačne pozitívny pocit úprimnej priamočiarosti, pravdivosti, hravosti a vnútornej tichej radosti z tvorenia. Kým formou a štýlom je príbeh písaný jednoducho, civilne, nie sú tu žiadne jazykové extravagancie a modernistické postupy, úplne novým je ale obsah, náplň príbehu prinášajúci závan už spomínaného slnečného ducha času, ktorého v podtóné celého príbehu je cítiť ako pocit ľahkosti a vnútornej slobody. Je to práve spojenie znalostí, spravodlivostí a odvahy, ktoré pomáha Harrymu Potterovi prekonávať prekážky.

Pozoruhodnou je rýchlosť, ktorou toto dielko vznikalo ako aj plynulosť a hutnosť deja, ktoré sa od prvej časti stupňuje až k 700 stranám štvrtej časti bez toho, aby dej stratil na kvalite. Žiadna krčovitá fantázia alebo umelé naťahovanie deja, ale úplne plynulý tok obrazov. To len potvrdzuje, že okolnosti vzniku tohoto dielka nie sú celkom obyčajné. Autorka kníh J. Rowlingová sama v jednom interview opisovala ako vznikol jej nápad s Harry Potterom. Raz cestou vo vlaku sa jej v jednom okamihu zjavil obraz Rokfortu ako školy čarodejníkov zo všetkými podrobnosťami a postavami. Celý dej v svojej komplexnosti jej naraz vystúpil pred duševným zrakom ako hotová skutočnosť, ako celkový obraz, ktorému ona dala len prislúchajúcu formu. Vďaka svojmu filologickému vzdelaniu, trpezlivosti a zmyslu pre detaily, previedla tento obraz do písomnej formy. Zdá sa, že tu išlo o akúsi nevedome vyvolanú imagináciu, prvého stupňa jasnovidnosti obrazného vedomia. Autorka ako vnímavá citlivá bytosť je zrejme astrálne medialná. Vďaka detskému úprimnému pohľadu na svet, ktorý si dokázala uchovať aj do dospelosti, má čistú astralitu, ktorá jej umožňuje pomerne neskreslene vidieť a obraznou formou popisovať skutočné duševné deje v čistejších sférach astrálneho sveta.

Ak Harry Pottera porovnam napríklad s ďalšou významnou modernou ságou 20. storočia, Tolkienovou trilógiou „Pán Prsteňov“, je tu cítiť istý kvalitatívny rozdiel. Z Tolkienovej trilógie „Pán prsteňov“, mám pocit monumentálnosti, vyvolávajúcej podobný duševný prežitok aký má človek z počúvania Bachovej orgánovej hudby. Pán prsteňov je moderná mytológia porovnateľná s gréckou alebo rímskou, zobrazujúca moderným spôsobom pôsobenie archetypov v historickom podvedomí ľudstva. Z eposu „Pána prsteňov“ vane vôňa železa, krvi a ohňa, pamiatka na gigantickú epochu kráľov Atlantídy, prejdenú filtrom nordickej a keltskej mytológie. Je to spomienka na časy dávných bojov dobra so zlom, na používanie a zneužívanie magických síl, na dobu súmraku bohov a ich stiahnutia sa z role duchovných vodcov ľudstva do úzadia a predania zodpovednosti (prsteňa) za svoj ďalší vývoj do rúk obyčajného nedokonalého človeka, hobita. Zo ságy Pán prsteňov je cítiť hlbokú

vážnosť, drámu a pochmúrnosť, čo dávajú tomuto dielu, ak uvažujeme v analógiách, Saturnský charakter. Saturn astrologicky symbolizuje minulosť, silu spomienky, silu osudovosti, pohľad späť. Astrologický je to posledná a zároveň prvá planéta ohraničujúca celú astralitu slnečnej sústavy a je vstupom do vyšších sfér, sfér stálic. Aj v astronómii je Saturn familiárne prezývaný „Pán Prsteňov“. Z hermetického hľadiska predstavuje princíp kozmickej pamäti astrálnej akaši. Preto aj film ako hmotná napodobnenina akaši je v tomto prípade vhodným médiom pre prevedenie tohoto diela. Sila a pôsobenie na podvedomie sa filmovou podobou ešte umocňuje. V prípade Harry Pottera má silnejšiu vypovedajúcu schopnosť na podvedomie skôr kniha ako film.

Harry Pottera nepovažujem za mytológiu minulosti, ale mytológiu súčasnosti a blízkej budúcnosti. Je to opis reálnych neviditeľných dejov, odohrávajúcich sa v jemnejších sférach astrálneho sveta (Slnečná/ Jupiterska sféra). Dôsledky týchto neviditeľných dejov sa odrážajú v našom hmotnom viditeľnom svete so stúpajúcou intenzitou pôsobenia smerom zo súčasnosti do blízkej budúcnosti. Obsah deja som vnímal ako plynulý tok obrazov, ktoré sa jemne rytmicky postupne zahusťujú. Je tu množstvo vedľajších zápletok a postáv, celý gejzír nápadov, inteligentný humor a hlavne ohromná radosť sprevádzajúca celé dielo. Podstata deja je zahalená čarovným plášťom tajomstva, čo vytvára dojem tarotovej karty veľkňazky. Dej má z vonkajšieho pohľadu komorný charakter, jeho sila spočíva v postupne sa zjavujúcej a stupňujúcej dráme. Harmónia a jasnosť príbehu poukazuje na duševné zafarbenie a vplyv astrologického Slnka, analogicky sa odrážajúceho napríklad aj v Mozartovej hudbe, ktorá svojou zdanlivou ľahkosťou a dokonalosťou tónov ukrýva vnútorné napätie. Okrem slnečného vplyvu je tu cítiť aj vplyv Jupitera, na čo by okrem symboliky blesku na Harryho čele poukazoval fakt, že vôľa a motivácia hlavných hrdinov je presadzovaná hlavne cez poznatky. Lepšie povedané, Harry Potter úspešne prekonáva prekážky práve preto, lebo dokáže spojiť chrabrosť svojho srdca (symbolom je Lev/Slnko) s intuitívnymi vedomosťami hlavy (blesk). To by hudobne ešte aj asociovalo s Beethovenom a jeho „Ódou na radosť“ ako hymny budúcnosti, a zároveň hymny Európy. Slnečno - Jupiterský duševne zafarbený charakter príbehu korešponduje aj s rytmami v súčasnosti vládnuccich duchov času a to s 354-ročným duchom času Michaelom/Slnkom (1879-2234) a menším 72-ročným duchom Zacharielom /Jupiterom (1989-2061), ktorý je aj zároveň patrónom Európy a hnacím motorom jej zjednotenia.

O vplyve nového ducha času vypovedá aj výber prostredia, kde sa dej odohráva. Je to čarodejnica škola, ktorá symbolizuje nový informačný vek. Rokfort je obrazom skutočného miesta učenia, existujúceho v astrálnej sfére a zlučujúceho štyri rozdielne cesty poznania. Predstavuje tak vyslovene moderný magický prístup poznávania. Budúci čarodejník je konfrontovaný zo všetkými podobami magickej cesty a musí sa vedieť s nimi vysporiadať. Správnu magickú silu nadobudne len ich spoločnou syntézou. Celý proces vyučovania rozvrhnutý do 7 ročníkov môžeme vnímať aj ako 7 stupňovú cestu k úplnému zasväteniu. Cesta začína tam, kde sa skončili staré magické zasvätenia. Prvý stupeň začína kameňom mudrcov v prvom dieli, vrcholí bojom o ohnivú čašu v štvrtom dieli (stred, Slnko) a má sa skončiť neočakávaným záverom siedmej ešte nenapísanej časti. Vnútorne prežívanie tejto cesty dáva návod, ako sa stať čarodejníkom, čo v širšom zmysle znamená ako sa stať vedomým človekom dneška.

Úplne prvým krokom k tomu, aby sa človek vymanil z muklovského prostredia, je chcenie a dostatok vôle. Symbolickou pozvánkou na školu, človek dostáva možnosť prístupu k informáciám a vedomostiam. Druhým krokom je triedenie, t.j. výber jemu vnútorne najvyhovujúcejšieho spôsobu poznávania. Adept si vyberá zo štyroch rovnocenných ciest, znázornených v štyroch fakultách Rokfortu:

Fakulta Bifflomor, symbolom je jazvec, farba žltá a čierna, planéta Merkúr, - cesta rozumová, cesta obratnosti a trezlivého získavania informácii a vedomostí.

Bystrohlav, symbol orol, farba modro strieborná, planéta Jupiter - cesta intuície, cesta hlbšieho prežívania jasnovidných poznatkov.

Chrabromil, symbol lev, farba červeno zlatá, planéta Slnko - cesta nadosobnej statočnosti, odvahy a vôle.

Slizolín, symbolom je had, farba zeleno strieborná, planéta Mesiac/Mars - cesta moci, cesta plného prejavienia svojej vôle prostredníctvom ega.

Pričom všetky cesty sú dôležité, dokopy vytvárajú úplnosť čarodejníckeho poznania. A aby sa z adepta stal majster čarodejník musí byť konfrontovaný so všetkými podobami čarodejníckej cesty, musí ich vedieť v osobných stretoch v sebe spracovať. Aj negatívny Slizolín má svoju úlohu. Každého adepta núti zaujať postoj k pokúšaniu z egoistického zneužívania magickej moci a vedieť prejavíť silu svojej odvahy a chrabrosti.

Veľmi dôležitá je postava temného a krutého čarodejníka Voldemorta, človeka, ktorý stelesňuje princíp zla. Na tejto postave je práve možné pochopiť ten dôležitý rozdiel v prístupe k zlu v chápaní starých a nových rozprávok. V klasickej rozprávke je zlo a dobro znázornené, ako úplne protikladné sily stojace vo vzájomnej opozícii. Pričom zlo je na začiatku príbehu presne definovanou statickou temnou silou, ktoré je na konci príbehu porazené dobrými silami. Popolušky a Snehulienky sú stále nevinné, cnostné, láskavé a dobrotivé, viac víly než ľudia, konajúce pod tlakom vonkajších okolností. Harry Potter je chlapec z mäsa a krvi, nerád dodržiava predpisy, svojich muklovských príbuzných neznáša, má rád dobré jedlo, zábavu a metlobal, má vlastný názor a kašle na spoločenské konvencie. Ale hlavne, **nie je vo vleku vonkajších okolností, sám tieto okolnosti vytvára**, čo sa prejavuje aj slobodným chcením svojej vôle stať sa čarodejníkom.

Ten jemný ale dôležitý rozdiel spočíva hlavne v tom, že magická sila ktorou disponuje lord Voldemort **nie je odlišná, protikladná, ale je totožná so silou Harryho Pottera**, čo je aj znázornené v rovnakom pôvode ich magických prútikov, a v podobnom osude ich detstva. Obaja boli siroty a svet muklov sa k nim správal tvrdo. Obaja majú ojedinelý dar ovládania hadieho jazyka, čo sa trochu záhadne v druhom dieli vysvetľuje ako pokrvne zdedená schopnosť po temnom čarodejníkovi a zakladateľovi Slizolínskej fakulty, Salazárovi Slizolínovi. Aj triediaci ceremoniál na začiatku školy, keď triediaci klobúk postavil Harryho pred voľbu buď ísť

jednoduchšou cestou dosiahnutia moci v Slizolíne alebo neistou cestou nadosobnej odvahy a obetavosti v Chrabromile, poukazuje na tenkú hranicu medzi absolútnym zlom a absolútnym dobrom. Rozdiel medzi svätcom a čiernym mágom je veľmi malý.

Vstupom do Slizolínu by sa Harry Potter zaručene stal najmocnejším čarodejníkom všetkých čias a hravo by sa vyrovnal Voldemortovi. No tvrdosťou akou sa k nemu správali jeho odporní muklovskí príbuzní, ani celkové ťažké životné okolnosti, ho nenaučili zlu, nezatrpkli ho, ale práve naopak naplnili chuťou bojovať voči akejkoľvek nespravodlivosti. Tou tenkou hranicou, ktorá ho oddeľuje od Voldemorta je práve sila jeho JA, jeho chcenia slobodne sa rozhodnúť, slobodne si bez zdanlivého vonkajšieho dôvodu vybrať dobro. To je presne ten duchovný individualizmus, ktorý opisuje R. Steiner vo „Filozofii Slobody“ ako plné rozvinutie vlastného individuálneho duchovného JA.

Muklovia stelesňujú bezmyšlienkovitú poslušnosť, absenciu vlastného JA a tým nemožnosť rozhodnúť sa slobodne a kvalifikovane. Sú masou, ktorou sa môže manipulovať smerom k dobru aj k zlu. Vyším stupňom vývoja je človek, ktorý v zmysle Nietzscheho disponuje vôľou k moci, vôľou stať sa nadčlovekom, čarodejníkom. Vie sa samostatne rozhodnúť, disponuje silným vlastným JA. No aj absolutizovanie tejto sily JA môže viesť k absolutizovaniu vlastných schopností. To je presne to čo Nietzsche nedomyslel do konca, keďže vedome neveril v objektívnu existenciu duchovných svetov. Presadzovanie ideí silného individuálneho JA bez uvedomenia si objektívnej existencie duchovných svetov a vlastnej súvislosti s nimi, môže viesť, či už k myšlienkovému alebo reálnemu fašizmu. To čo nedomyslel Nietzsche, dotiahol Steiner, ktorý včlenil ideu nadčloveka do systému duchovného vývoja človeka a sveta. Skutočne slobodne sa človek rozhoduje na základe ešte vyššej sily. Tou silou je láska, nadosobná láska agape, ktorá stojí nad znalosťami, schopnosťami, nad mocou aj bohatstvom. Bola to práve láska, ktorou mama zachránila svojho syna Harry Pottera, pred ničivou mocou Voldemorta a ktorú on nemohol premôcť, lebo bola spojená so sebaobetovaním. Voldemortovi zoči-voči dokáže priamo vzdorovať iba Harry Potter a to len preto, že disponuje rovnakou silou akú ma on. No rovnaká sila nestačí na Voldemortovo úplne zničenie, definitívne ho zničiť môže iba **spojenie dvoch síl**, zdedenej magickej sily, ktorú má Harry Potter danú už od narodenia a sily nadosobnej lásky, ktorá sa musí získať. Svadba Slnka s Jupiterom.

Príbeh Harry Pottera má skutočnú výchovnú funkciu. Učí deti vnímať, učí ich čítať v tvárach a presne rozoznávať, kto z ľudí okolo nich patrí medzi muklov, kto medzi čarodejníkov, kto je Slizolinčan a kto Chrabromilčan. Je zábavné pozorovať z tohoto uhlu pohľadu napríklad politikov, keď často ich gestikulácia a reč nám prezradí o pravom pôvode čarodejníka - politika viac ako obsah jeho reči. Takto je vidieť vychádzať vznešené slová o vzájomnej láske zo Slizolínskych úst, úvahy o hlbokých víziách sveta z úst obmedzeného Biflomora, atď. Je možné naučiť sa vidieť, kde a ako sa prejavuje pôsobenie lorda Voldemorta, kto nosí v srdci jeho symbol. Sú to napríklad niektoré cirkevné extrémne kruhy odsudzujúce tieto knižky, podvedome cítiac že sa jedná o útok voči temnu, ktoré oni reprezentujú. Voldemort sa ukázal aj nedávno, pri jednom verejnom pálení knižiek Harryho Pottera, ktoré organizoval jeden ušľachtilo vyzerajúci protestantský kazateľ, oduševnený a pravé americké hodnoty obraňujúci bojovník z USA. Voldemorta je vidieť stáť a smiať sa aj za chrbtami mnohých popredných svetových politikov, ktorí v záujme boja o mier

vyhlasujú sväté vojny kdejakému malému štátu a za jasotu muklov míňajú ich miliardy na vývoj nových ešte ničivejších zbraní.

Harry Potter pôsobí naozaj oslobodzujúco, učí deti vnútornej slobode. Autorka kníh J. Rowlingová do srdc detí zasiala zrnká poznania, že pre toho kto sa pozorne díva, existuje okrem muklovského sveta ešte aj iný svet, svet čarodejnícky. Učí deti ako sa dá na svet pozeráť ne-muklovskými očami. Učí deti ako sa stať čarodejníkom, čarodejníkom vlastného života. Autorka pôsobí akoby sama prežila tento príbeh, akoby sama bola jednou zo žiačok Rokfortu, čo je aj v duševnom zmysle pravda. Ona je naozaj Hermionou, ktorá aby splnila jednu z mnohých čarodejníckych skúšok sa narodila na Zemi, za účelom oznámenia správy, že čarodejnícka škola Rokfort existuje a svoje brány otvára dokorán. Spisovateľka J. Rowlingová, ako mávnutím magického prútika vytvorila naozaj nesmrteľné dielo, naozajstnú modernú rozprávkovú story našej doby, ktorá je skutočným darom pre všetky deti sveta. Na stanici 9 a $\frac{3}{4}$, je pripravený vlak do Rokfortu. Ak by sme ho ešte mi nestihli, tak naše deti si ho už určite nenechajú ujst'.